

J. VUKOV

KAKVA SU ZAPRAVO NAŠA PROLJECA?

Poslije izuzetno **nepovoljne** prošlogodišnje (1980) **jeseni**, zbog koje nije uspjelo pobrati ni sav kukuruz, zasijati mnoge oranice pšenicom, kao ni obaviti duboko oranje na mnogim površinama za proljetne usjeve, rano je nadošla neuobičajeno **duga, hladna i snježna zima**. Proljeće je kasnilo, a s njim i poljoprivredni radovi, priprema tla i sjetva ranih proljetnih usjeva, te šećerne repe.

U proljetnoj sjetvi 1981. godine poljoprivrednike je čekao ogroman posao, prvo oko oranja nepooranih ranica u jeseni, te pripreme tla za proljetnu sjetvu i to na znatno povećanim površinama nego u većini drugih godina, jer su s proljetnim usjevima trebali zasijati i površine koje to nije uspjelo u jesen 1980. sa pšenicom.

Proljeće 1980. bilo je pretežno **hladno**, oblačno, slabo sunčano i **jako kišovito**, vrlo nepovoljno za sjetvu, koja je jako zakasnila i podbacila, dok je **proljeće 1979.** bilo pretežno **toplo, sunčano i suho**, pa je proljetna sjetva dobro uspjela, ali je podbacio urod pšenice. Dakle, u **dva susjedna posljednja proljeća** vremenske prilike bile su **sasvim suprotne**.

Sinoptičari nisu još u mogućnosti dati dugoročnu **prognozu vremena**. **Oni pokušavaju** statističkim metodama nešto reći o vremenu i na nešto duži rok (za internu upotrebu).

Ovdje ću pokušati ukratko iznijeti **karakteristiku naših proljeća i njihov utjecaj na proljetnu sjetvu za žitorodno područje Hrvatske u poratnim godinama (točnije za posljednjih 25 godina koje sam analizirao)**.

Proljeće (III-V) 1957. god. bilo je dosta promjenljivo: poslije suhog ožujka, u travnju i svibnju nastupili su jako kišoviti i dosta hladni dani. Jesenska sjetva obavljena je nepotpuno, manjkavo i kasno. Povoljne vremenske prilike i stanje tla krajem zime i u početku proljeća omogućile su da se nadoknadi ovaj zaostatak iz jeseni. Obilne kiše u svibnju omele su sjetvu kukuruza, a hladno vrijeme usporilo njegovo nicanje.

Veći dio proljeća **1958. god.** bio je jako hladan, vlažan i vjetrovit (III i IV), dok je njegov kraj (V) bio nezapamćeno vruć i suh. To je dovelo do zakašnjenja proljetne sjetve. I prva polovina svibnja bila je povoljna, a onda se tlo isušilo i stvorila pokorica, što je otežalo sjetvu i nicanje sjemena.

Proljeće **1959. nastupilo je rano**. Njegova prva polovina bila je toplija i suša, a druga hladnija i vlažnija od prosječne. Raniji proljetni usjevi rano su posijani i brzo nikli, a ni kasniji nisu mnogo kasnili. Međutim, kišoviti, svjež i slabo sunčani svibanj zaustavio ih je u razvoju.

Prof. Jerko VUKOV, Zagreb

Proljeće **1960.** bilo je pretežno oblačno, kišovito i vjetrovito, u drugoj polovini i pro hladno. Rani proljetni usjevi i šećerna repa počeli su se rano sijati, a onda su kiše i hladno vrijeme prekinuli, odgodili i produžili sjetvu na travanj i svibanj.

Proljeće **1961.** nastupilo je vrlo rano. Njegova prva polovina bila je neobično topla, sunčana i suha, a druga pro hladna, oblačna i kišovita. Rani nastup proljeća omogućio je da se proljetna sjetva obavi rano. Međutim, suša u prvoj, a kiše u drugoj polovini proljeća ometale su sjetvu i nicanje posijanog sjemena.

Proljeće **1962.** bilo je vrlo promjenljivo, pretežno hladno, dijelom vjetrovito, te kišovito u prvoj, a suho u drugoj polovini. Zbog toga je ranih proljetnih usjeva zasijano vrlo malo, dok su okopavine i druge kasnije kulture sijane kasno i dijelom nejednolično nikle, te se nisu uspjele dovoljno razviti do kraja proljeća.

Prva polovina proljeća **1963.** bila je pro hladna, a druga topla. Ono je bilo u nekim krajevima osjetno suho. Zimske brazde malo je obavljeno u rujnu i listopadu. 1962. god. zbog suše, a u studenom zbog kiša, pa je ostala nepoorana oko polovina oranica za proljetnu sjetvu. Pripremi tla i nicanju sjemena smetao je nedostatak vlage u nekim predjelima.

Proljeće **1964.** god. bilo je dosta kišovito i dijelom pro hladno. Sjetva je kasno počela i oteгла se, te je podbacila.

Proljeće **1965.** bilo je neobično pro hladno, oblačno i kišovito. Proljetna sjetva bila je vrlo otežana, te je jako produžena. I jesen je bila jako kišovita, te su ostale nezasijane znatne površine. Računalo se da će se one zasijati proljetnim kulturama. Međutim i proljetna sjetva je podbacila kao i jesenska. Nju su otežale i produžile ne samo kiše, već i niske temperature, pa je posijano sjeme teško i sporo nicalo, te stalo trunuti u vlažnom i hladnom tlu. Osim toga, u jeseni i proljeću je došlo i do velikih poplava.

Proljeće **1966.** nastupilo je rano i bilo većinom sunčanije i toplije od prosječnog. Proljetna sjetva rano je počela i na vrijeme završena.

Proljeće **1967.** bilo je dobrim dijelom kišovito i pro hladno, što je ometalo i produžilo proljetnu sjetvu, te usporilo nicanje posijanog sjemena i rast usjeva.

Proljeće **1968.** bilo je pretežno suho i toplo. Proljetna sjetva počela je ranije, ali su kasnije radovi bili otežani (kao i nicanje posijanog sjemena) zbog izostanka kiša i zasušenja tla. To stanje popravile su kiše koje su pale u drugoj polovini svibnja.

Prva polovina proljeća **1969.** bila je pro hladna, oblačna i kišovita, a druga topla i bez jačih kiša. Proljetna sjetva bila je u zakašnjenju, osobito ranih usjeva. Poboľšanjem vremenskih prilika u svibnju odvijala se ona brzo i završila pretežno u prvoj polovini ovog mjeseca.

Proljeće **1970.** bilo je pro hladno i kišovito. Proljetna sjetva jako je zakašnila. Priprema tla za sjetvu bila je teška, a nicanje posijanog sjemena sporo.

Proljeće 1971. bilo je dobrim dijelom suho. Šećerna repa je zasijana u rekordnom roku, a odmah poslije nje započeta je i sjetva kukuruza, te drugih okopavina.

Proljeće 1972. bilo je u prvoj polovini relativno toplo i suho, a u drugoj dosta svježije, dijelom i kišovito. Sjetva šećerne repe završena je većinom u ožujku, a kukuruza i drugih okopavina je zakasnila (potrajala je i preko 1,5 mjesec). Posijano sjeme je dugo i sporo nicalo (zbog previše vlažnog i hladnog tla, te pokorice).

Proljeće 1973. bilo je dobrim dijelom prohladno, u travnju kišovito, a u ožujku i svibnju suho. Nepovoljne vremenske prilike u travnju odgodile su sjetvu kasnijih kultura, koja se obavljala pod pretežno vrlo nepovoljnim uvjetima, te je jako zakasnila.

Proljeće 1974. bilo je u prvoj polovini suho, dijelom toplo i sunčano, a u drugoj svježije, oblačno i kišovito, s malo sunca. Sjetva šećerne repe završena je u optimalnom roku (za desetak dana) i vrlo kvalitetno, ali je zbog nedostatka vlage u tlu sporo i nejednolično nicala. Sjetva kukuruza obavljena je najvećim dijelom u trećoj dekadi travnja. Zbog izostanka kiše od preko mjesec dana, a onda zahlađenja i smanjenja insolacije, došlo je do zastoja u nicanju posijanog sjemena.

Proljeće 1975. bilo je u početku toplo, a onda dosta promjenljivo, većim dijelom prilično suho, a pri kraju kišovito, s mjestimičnim nepogodama. Sjetva je obavljena bez većih poteškoća.

Proljeće 1976. bilo je vrlo promjenljivo, sa jednim sušnim i dva kišna razdoblja, pretežno svježije, dijelom i slabo sunčano, zbog čega je vegetacija kasnila 10-15 dana. Šećerna repa je zasijana većinom u prvoj polovini travnja, a kukuruz i druge okopavine u drugoj polovini travnja i u svibnju. Učestale kiše i zahlađenje u drugoj polovini travnja prekinule su sjetvu i ona je nastavljena u svibnju. Obilne kiše krajem travnja i u početku svibnja, te povremena zahlađenja i pokorica uzrokovali su njegovo sporo nicanje i rast usjeva. U dijelu svibnja kiše su izostale, te se osjećao nedostatak vlage u tlu.

Proljeće 1977. bilo je toplije, sunčanije i suše od prosječnog. Šećerna repa se sijala većinom krajem ožujka, a kukuruz i druge okopavine u drugoj polovini travnja i u svibnju.

U drugoj polovini proljeća **1978.** učestalo je kišovito, prohladno, oblačno i slabo sunčano vrijeme, s previše vlažnim tlom, vrlo nepovoljno za sjetvu (koja je jako zakasnila i podbacila) i nicanje posijanog sjemena.

O proljeću **1979.** i **1980.** bilo je naprijed govora.

Proljeće 1981. bilo je u prve dvije dekade ožujka kišovito, a onda pretežno suho (IV, u istočnoj Slavoniji i V mjes.); u početku (III i 1/IV) i krajem (2. i 3/V) toplo, a sredinom (2. i 3/IV i 1/V) hladno; sredinom sunčano, a krajem (V) pretežno oblačno. Usprkos tome, ovogodišnje proljeće bilo je u prosjeku za oko 2,5°C toplije od hladnog prošlogodišnjeg. Oborina je izmjereno u IV i V mjesecu u istočnoj Slavoniji samo 50-60 mm (u sva tri proljetna mjeseca u većem dijelu Slavonije 130-180 mm, dok je u proljeću prethodne godine palo 220-300 mm).

Iz ovoga se vidi da su vremenske prilike u proljeću kod nas dosta promjenljive.

Na temelju agrometeorološke analize proljeće žitorodnog područja Hrvatske za posljednja 2,5 desetljeća može se ustanoviti da je bilo:

— Pretežno kišovitih i hladnih	29%
— Kišovitih i hladnih u drugoj polovini, a toplih i suhих u prvoj	25%
— Kišovitih i hladnih u prvoj, a toplih i suhих u drugoj polovini	12,5%
— Toplih, sunčanih i ne previše vlažnih	16,7%
— Suhih, u prvoj polovini prohladnih, a u drugoj toplih	8,3%
— Prohladnih, u travnju kišovitih, a u ožujku i svibnju suhих	8,3%

Dakle, u više od polovine ovih proljeća vladale su pretežno nepovoljne vremenske prilike s obzirom na proljetnu sjetvu i tek u oko trećini povoljnije.